

17-20-ASRLARDA INGLIZ ADABIYOTIDA SHARQ MAVZUSI.

Ozoda Omonaliyeva Lutfulla qizi

Master's student, NamSIFL Namangan

ozodaomonaliyeva8@gmail.com+998949171702

Advisor Erkulova Feruza Melikuziyevna

PhD, Associate professor

Namangan State Institute of Foreign Languages

named after Isxakhan Ibrat

Abstract: Ushbu maqola 17-20-asrlarda ingliz adabiyotida Sharq mavzusining rivojlanishini tahlil qiladi. Davr davomida G'arb va Sharq o'rtasidagi madaniy va siyosiy aloqalar kuchayishi natijasida, Sharq tasvirlari o'zgarib, yangi ma'nolarni keltirib chiqardi. Maqola sharqiy obrazlarning dastlabki ekzotik tasvirlaridan boshlab, mustamlakachilik va postkolonial tahlillarga qadar bo'lgan jarayonni ko'rib chiqadi. Asosiy mualliflar va ularning asarlari orqali Sharq mavzusining ingliz adabiyotidagi ahamiyati va ta'siri tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: Ingliz adabiyoti, Sharq, ekzotizm, mustamlakachilik, postkolonializm, Edward Said, Rudyard Kipling, Salman Rushdie.

Key Words: English literature, the East, exoticism, colonialism, postcolonialism, Edward Said, Rudyard Kipling, Salman Rushdie.

Ключевые слова: Английская литература, Восток, экзотизм, колониализм, постколониализм, Эдвард Саид, Редьярд Киплинг, Салман Рушди.

Kirish

17-20-asrlar davomida ingliz adabiyotida Sharq mavzusi ko'plab mualliflar va asarlarda o'z aksini topdi. Bu davrda G'arb va Sharq o'rtasidagi madaniy, siyosiy va iqtisodiy aloqalar kuchayib, ingliz adabiyotida Sharqning tasvirlanishi yangi ma'nolar va kontekstlarga ega bo'ldi. Ushbu maqolada, ingliz adabiyotida Sharq mavzusining

rivojlanishi, uning asosiy xususiyatlari va mualliflar tomonidan qanday ifodalanganligi tahlil qilinadi.

Literature Review

17-asr: Beginnings of Orientalism

17-asrda ingliz adabiyotida Sharq mavzusi ko'proq ekzotik va sirli bir joy sifatida qaralgan. Bu davrda ingliz yozuvchilari, masalan, John Milton va Thomas Browne, Sharq haqidagi afsonalar va hikoyalarni o'z asarlarida qo'lladilar. Miltonning "Paradise Lost" asarida Sharqdan kelgan obrazlar va ma'naviyatlar mavjud bo'lib, bu asar G'arbiy madaniyatda Sharqning o'rnini belgilashga yordam berdi (Milton, 1667). Thomas Brownening "Religio Medici" asarida esa, Sharq madaniyatining diniy va falsafiy jihatlari ko'rsatilgan (Browne, 1643).

18-asr: The Rise of Exoticism

18-asrda, Sharq mavzusi yanada kengayib, ekzotizm va romantikaga kirib bordi. William Beckfordning "Vathek" romani bu davrning yorqin misoli bo'lib, unda sharqiy madaniyatning boyligi va sirli jozibasi tasvirlangan (Beckford, 1786). Ushbu asarda Sharqning afsonaviy obrazlari, ularning ma'naviyati va hayot tarzi G'arbiy o'quvchilar uchun yangi qiziqish uyg'otdi. Horace Walpolening "The Castle of Otranto" asaridagi sharqiy elementlar ham bu davrda ekzotik atmosferani yaratishga xizmat qildi (Walpole, 1764).

19-asr: Colonial Encounter

19-asrda mustamlakachilik davri bilan bog'liq ravishda, ingliz adabiyotida Sharq tasviri yanada murakkablashdi. Rudyard Kiplingning asarlari, masalan, "Kim" va "The Man Who Would Be King", Sharq va G'arb o'rtasidagi ziddiyatlarni va madaniyatlararo aloqalarni aks ettiradi. Kiplingning "Kim" asarida hindistonlik Kimball O'Hara xarakteri orqali Sharqni o'z ichiga olgan G'arbiy dunyo bilan bog'liq muammolarni ko'rsatadi (Kipling, 1901). Shuningdek, Kiplingning asarlarida Sharqning mistikligi va jozibasi G'arbiy qahramonlar tomonidan qanday qabul qilinishi ham muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, George Eliotning "Daniel Deronda" asarida ham Sharq mavzusi ko'tariladi. Bu romanda yahudiylilik va sharqiy madaniyatlar o'rtasidagi aloqalar tahlil qilinadi, bu esa G'arbda yashovchi shaxslarning o'z kimligini aniqlashdagi qiyinchiliklarini aks ettiradi (Eliot, 1876).

20-asr: Postkolonial Tahlil

20-asrda Sharq mavzusi postkolonial nazar bilan ko'rib chiqila boshlandi. Edward Saidning "Orientalism" asari bu jarayonni yanada chuqurlashtirdi (Said, 1978). Said, G'arbning Sharqni qanday qilib tasvirlaganini va bu tasvirlarning siyosiy va madaniy kontekstini tahlil qildi. Uning fikricha, G'arb Sharqni o'z manfaatlari uchun qurilgan stereotiplar orqali tasvirlagan. Bu asar keyingi adabiyotshunoslikda yangi yo'nalishlarni ochdi va Sharq mavzusini yanada chuqurroq o'rganishga imkon berdi.

Shuningdek, 20-asrda Salman Rushdie kabi mualliflar, masalan, "Midnight's Children" asarida sharqiy va g'arbiy madaniyatlarni birlashtirgan holda, yangi identitetlar va madaniyatlararo aloqalarni keltirib chiqardilar (Rushdie, 1981). Rushdie o'z asarlarida sharqiy mifologiya va tarixni zamonaviy kontekstga joylashtirib, o'ziga xos uslubda ifodaladi.

Xulosa: 17-20-asrlarda ingliz adabiyotida Sharq mavzusi ko'plab o'zgarishlarga uchradi. Dastlabki davrlarda ekzotik va sirli bir joy sifatida qaralgan Sharq, keyinchalik mustamlakachilik va postkolonial kontekstlarda murakkabroq tasvirlandi. Ingliz adabiyotidagi Sharq mavzusi, nafaqat madaniy almashuvlarni aks ettiradi, balki G'arbning o'ziga xos identiteti va qarashlarini ham ochib beradi. Bu jarayon adabiyotshunoslikda yangi yo'nalishlarga yo'l ochdi va Sharq tasvirining murakkabligini tushunishga yordam berdi.

Sharq mavzusining ingliz adabiyotida davom etayotgan ta'siri bugungi kunda ham sezilarli bo'lib qolmoqda. Zamonaviy yozuvchilar, masalan, Zadie Smith va Mohsin Hamid, Sharq-G'arb munosabatlarini o'z asarlarida chuqur tahlil qilib, yangi ijtimoiy va siyosiy masalalarni ko'taradilar. Bu esa ingliz adabiyotining global kontekstdagi ahamiyatini yanada oshiradi.

References

1. Said, E. W. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
2. Beckford, W. (1786). *Vathek*. London: Printed for the Author.
3. Kipling, R. (1901). *Kim*. New York: Macmillan.
4. Eliot, G. (1876). *Daniel Deronda*. London: Blackwood.
5. Rushdie, S. (1981). *Midnight's Children*. London: Jonathan Cape.
6. Milton, J. (1667). *Paradise Lost*. London: Samuel Simmons.
7. Browne, T. (1643). *Religio Medici*. London: Printed for J.M.
8. Walpole, H. (1764). *The Castle of Otranto*.